

Ἐὰν ὅμως τὸ πᾶν εἰς τὸν κόσμον εἶναι σχετικόν, ὑποκειμενικὸν καὶ «ἰδιάζον» δι' ἡμᾶς τοὺς θνητούς, ἐὰν ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότης βασιίζεται μόνον ἐπὶ τῶν ὅλως σχετικῶν καὶ ὑποκειμενικῶν ἀξιῶν καὶ ἐπὶ οὐδεμιᾶς μαθηματικῆς ἐξισώσεως τῶν ἀνυπάρκτων ἀντικειμενικῶν ἀξιῶν, τότε καθ' ἑκάστην γνῶσιν καί, κατὰ συνέπειαν, πρόβλεψιν, ὅσον ἀφορᾷ τὸν μηχανισμόν τῆς συναλλαγματικῆς συσχετίσεως ὅλων αὐτῶν τῶν ὑποκειμενικῶν ἀξιῶν, πρέπει νὰ εἶναι ἐξ ἴσου σχετικῆς καὶ ὑποκειμενικῆς φύσεως.

Ἡ ὅλως δὲ σχετικὴ καὶ ὑποκειμενικὴ αὕτη φύσις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τοῦ ἀνθρώπου φαίνεται νὰ καθιστᾷ τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν παραγωγικῶν ἀγαθῶν ὡς τὸν σχετικῶς λυσιτελέστερον θεσμόν διὰ τὴν γενικὴν εὐημερίαν ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Διότι, διὰ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν διαφόρων παραγωγικῶν ἀγαθῶν αἱ πιθανότητες τῶν ἀνεπιτυχῶν προβλέψεων πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν μελλοντικῶν ἐπιθυμιῶν μειοῦνται μὲ τὴν αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἰδιοκτητικῶν μονάδων, καθὼς καὶ ἀντιστρόφως: τὸ ἀτομικὸν συμφέρον ἢ ἐνδιαφέρον—μὲ τὸ ὁποῖον τὸ οἰκονομικὸν ἐνστικτον εἶναι, φαίνεται, στενῶς συννυφασμένον—φαίνεται ὅτι αὐξάνει (1). Ὡς γνωστὸν

(1) Δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει μεγαλυτέρα συγκέντρωσις καὶ συσώρευσις τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, ἐκεῖ ὑφίστανται αἱ περισσότεραι πιθανότητες κρίσεως, καθὼς ἐπίσης καὶ κρίσεις μεγαλυτέρας ἐντάσεως. Ἐπὶ παραδείγματι, εἰς τὴν Ἀμερικὴν αἱ κρίσεις εἶναι μεγαλυτέρας ἐντάσεως, ἀφ' ὅτι εἰς τὴν χώραν μας. Αἱ ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι διατρέχουν περισσοτέρους κινδύνους ἀπὸ τὰς μικρὰς ἀτομικὰς ἐπιχειρήσεις. Διότι «ἐκεῖ ὅπου λαλοῦν πολλοὶ κοκκόροι, ἀργεῖ νὰ ξημερώσῃ». Ἐκτός, ἐννοεῖται, ἐὰν αἱ ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι διοικοῦνται ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους μετόχους, καθ' ὅσον αὐτοὶ ἔχουν κάποιο συμφέρον ὅπως διοικήσωσι καλῶς αὐτάς.

δέ, τὸ μόνον σχετικῶς ἀλάνθαστον μέσον πρὸς καθοδήγησιν τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ πεδίου δὲν εἶναι ἢ τὸ πᾶν μηχανοποιούσα γεωμετρικὴ των διάνοια, ἀλλὰ τὸ διαισθητικὸν αὐτῶν ἔνστικτον, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται τις ὅλως σχετικῶς νὰ προαισθανθῇ τὰς μελλοντικὰς ἐπιθυμίας τῶν μετ' αὐτοῦ συναλλασσομένων συνανθρώπων του. Εἰς ἓν συναλλαγματικὸν καθεστῶς, ἄλλωστε, ἡ ἰδιοκτησία τῶν παραγωγικῶν ἀγαθῶν δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀπόλυτος, ἀλλὰ σχετικὴ. Καθ' ὅσον τὰ παραγωγικὰ ἀγαθὰ δὲν ἔχουν ἄμεσον ἀξίαν, ἀλλ' ἔμμεσον· δηλαδή, τὰ παραγωγικὰ ἀγαθὰ ἐκτιμῶνται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀγαθῶν τῆς καταναλώσεως καὶ χρήσεως, τὰ ὁποῖα τῷ ὄντι παράγουν. Τὰ ἀγαθὰ ὅμως τῆς καταναλώσεως καὶ χρήσεως εἰς ἓν συναλλαγματικὸν καθεστῶς ἐξαρτῶνται περισσότερο ἀπὸ τοὺς καταναλωτάς, δηλαδή ἀπὸ ὅλους τοὺς ἔμμέσως ἢ ἀμέσως συναλλασσομένους, παρὰ ἀπὸ τοὺς νομικῶς καὶ φυσικῶς κατέχοντας αὐτὰ παραγωγούς (1).

Ὁ ἐπιστημονικὸς λοιπὸν φιλελευθερισμός, ἂν καὶ παραδέχεται τὸν θεσμόν τῆς ἰδιοκτησίας ὡς τὸ λυσιτελέστερον μέσον παραγωγῆς, πάλιν, ἐν τούτοις, ὄχι μόνον δὲν θεωρεῖ αὐτὸν ὡς ἀλάνθαστον καὶ τέλειον, ἀλλὰ γνωρίζων ὅτι αὐτὸς ἐξαρτᾶται περισσότερο ἀπὸ τὰς ἐπιθυ-

(1) Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, πρὸς διατήρησιν τῆς ἰδιοκτησίας ὁρισμένων τάξεων, οἱ ἰθύνοντες συνήθως ἀποκλείουν νομικῶς αὐτὴν ἀπὸ κάθε συναλλαγῆν (Fidéicomis, Anerbenrecht, Grundverkehrsgesetze κ.τ.λ.). Ἄλλως, τὰ ἀριστοκρατικά κτήματα ἤθελον περιέλθει ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος εἰς τοὺς ἀστούς. Τὸ ἐπιχείρημα λοιπὸν τοῦ Προυντόν, ὅτι οἱ ἰδιοκτῆται κατέχουν πλεονεκτικὴν θέσιν ἔναντι τῶν ἐργαζομένων ἀνθρώπων δὲν φαίνεται νὰ ἔχη οὐδεμίαν ὑπόστασιν.

μίας τῶν ἄλλων παρὰ ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἰδίων ἰδιοκτητῶν (δηλαδή, ἀντιλαμβανόμενος αὐτὸν ὡς ὅλως σχετικὸν καὶ οὐχὶ ἀπόλυτον), θεωρεῖ κάθε νομικὸν περιορισμὸν τῆς δῆθεν «ἀπολυτότητος» του ὄχι μόνον ὡς περιττόν, ἀλλὰ καὶ ὡς ὅλως ἐπιβλαβῆ διὰ τὴν γενικὴν εὐημερίαν τῶν ἀνθρώπων (1). Διὰ τοῦ θεσμοῦ, ἄλλωστε, τῆς ἰδιοκτησίας ὁ ἐπιστημολογικὸς φιλελευθερισμὸς ἂν καὶ κηρύσσεται ὑπὲρ τῶν ἀτόμων, γνωρίζει ὅμως ταῦτοχρόνως, ὅτι δι' αὐτοῦ θυσιάζει εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν τὴν ἰδέαν τῆς εὐημερίας ὁρισμένων ἀτόμων, δηλαδή αὐτὸν τὸν σκοπὸν κάθε ἀτομικισμοῦ χάριν τῆς γενικῆς εὐημερίας τοῦ συνόλου τῆς κοινωνίας, ἀφ' ὅ,τι ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία διὰ τοῦ ὀπισθοδρομικοῦ ἢ μᾶλλον χιμαϊρικοῦ θεσμοῦ τῆς κοινοκτησίας.

(1) Ἡ ἀρχὴ τῶν διαφόρων νομικῶν περιορισμῶν τοῦ θεσμοῦ τῆς ἰδιοκτησίας εἶναι ὅπαι, τρόπον τινά, εἰς τὰ ὑφαλασκάφους, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων κάθε σκάφος μοιραίως καταποντίζεται. Εἶχον δίκαιον, λοιπόν, οἱ πρακτικοὶ Ῥωμαῖοι ὅταν ἐκήρυσσον τὸν θεσμὸν τῆς ἰδιοκτησίας ὡς ἀπόλυτον. Ἄρκει κανεὶς νὰ θέσῃ τὴν ἀρχὴν τῶν περιορισμῶν καὶ ῥυθμίσεων, ταχέως δὲ δι' αὐτῆς τῆς ὀλισθηρᾶς καὶ πρηνοῦς ὁδοῦ θὰ ἔφθανεν εἰς τὴν κοινοκτησίαν, δηλαδή εἰς τὸν ἀντίθετον πόλον αὐτοῦ τοῦ δῆθεν ἀπολύτου θεσμοῦ τῆς ἰδιοκτησίας. Ἄλλωστε, ἀπὸ τὰς σχετικότητας εὐκόλως φθάνει κανεὶς νοερῶς καὶ λογικῶς εἰς κάτι τὸ ἀντίθετον πρὸς τὴν ἀφετηρίαν, μάλιστα δέ, ὅταν καθοδηγῆται ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας του. Ἐάν, λοιπόν, ὁ θεσμὸς τῆς ἰδιοκτησίας δὲν εἶναι ἀπόλυτος, ὅπως καὶ τίποτε τὸ ἀπόλυτου δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ εἰς τὸν κόσμον, πάλιν κάποιος ἀπόλυτος φραγμὸς εἰς τοὺς διαφόρους περιορισμοὺς καὶ ῥυθμίσεις αὐτοῦ φαίνεται νὰ εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖος. Οἱ φιλελεύθεροὶ λαοὶ ἐνόησαν αὐτό, καὶ δι' αὐτό καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους καταστατικοὺς αὐτῶν χάρτας ἐθέσπισαν τὴν ἀρχὴν τῆς «ἀπολύτου» ἰδιοκτησίας, ἀλλὰ μὲ τὰς «ὀπάς» τῶν ἀπαλλοτριώσεων, ἐνοικιοστασιῶν κ.τ.λ...

Ἐπάρχουν, λοιπόν, δύο μέσα, διὰ τῶν ὁποίων αἱ δημοκρατίαι τῆς νεωτέρας ἐποχῆς θὰ ἠδύναντο ν' ἀπαλλαγθῶσιν ἀπὸ τὴν μοιραίαν ἐξέλιξιν εἰς τὸ ἀντικοινωνικὸν καὶ πλήρες δυστυχιῶν σοσιαλιστικὸν καθεστῶς. Τὸ ἐν ἑξ αὐτῶν—τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὀνομάσῃ καὶ ῥωσικὸν—εἶναι τὸ μέσον τοῦ σινικοῦ «βοῦ βάι» («Μηδὲν πράττετε καὶ τὸ πᾶν ἀνέχου»). Δηλαδή, τὸ καλλίτερον θὰ ἦτο ν' ἀφίσωμεν τοὺς προλεταρίους (κατὰ παράξενον δὲ τρόπον οἱ προλετάριοι τῆς σημερινῆς Ῥωσσίας δὲν εἶναι ἡ πλειοψηφία τοῦ ῥωσικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος δυστυχεῖ, ἀλλὰ μία μηδαμινὴ ἀλλὰ καλῶς ὠργανωμένη ἀριστοσυμμορία) νὰ ἐξακολουθήσουν μέχρι τέλους τὸ περιφρημὸν των πείραμα, οὕτω δὲ ἀπὸ τὴν σκληρὰν πραγματικότητα νὰ διδαχθῶσιν τί ἀκριβῶς εἶναι αὐτὸ τὸ παραδεισιακὸν σοσιαλιστικὸν καθεστῶς. Τὰ παθήματα, ἄλλωστε, εἶναι τὰ καλλίτερα μαθήματα διὰ τοὺς ἀνθρώπους.

«Τὸ πάθημα, λέγει ὁ Σώπενχαουερ εἰς τὸ ἔργον του «Ὁ Κόσμος ὡς Θέλησις καὶ Ἀγαπαράσεις», εἶναι τῶ ὄντι ὁ καθ' αὐτὸ καθαρισμὸς (Läuterungsprozess), διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μόνον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὁ ἄνθρωπος καθιεροῦται, δηλαδή ἐπανερχεται ἀπὸ τὴν πλάνην «τῆς θελήσεως πρὸς τὴν ζωὴν» (d. h. von dem Irrweg des Willens zum Leben jurückgeföhrt wird). Δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον εἰς τὰ χριστιανικὰ ἐποικοδομητικὰ βιβλία τόσον συχνὰ συζητεῖται ἡ ἰατήριος δύναμις τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ παθήματος, καὶ δι' αὐτὸ καὶ ὁ σταυρός, τὸ ὄργανον τοῦ παθήματος καὶ οὐχὶ τῆς ἐνεργείας, εἶναι τὸ πλέον ἀρμόττον σύμβολον εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Μάλιστα, ὁ Ἰσραηλίτης ἤδη τὸ θρήσκευμα, ἀλλὰ μὲ ἀρκετὸν φιλοσοφικὸν πνεῦμα Κόχελεθ δικαίως μᾶς λέγει, ὅτι τὸ λυπεῖσθαι εἶναι ἀνώτερον τοῦ γελᾶν, καθ'

ἔσον διὰ τῆς λύπης ἢ καρδία βελτιοῦται»⁽¹⁾. «Τὸ πάθημα (Das Leiden), λέγει ὁ Eckardt, εἶναι τὸ ταχύτερον ζῶον, διὰ τοῦ ὁποίου μεταφερόμεθα εἰς τὴν τελειότητα».

Τὸ δ' ἕτερον καὶ κατὰ πολὺ ἀνώτερον μέσον εἶναι ἡ πειθῶ. Διὰ τὴν πείσιν ὁμως κανεῖς τοὺς ἀπὸ τὸ μικρόβιον τοῦ σοσιαλισμοῦ μεμολυσμένους συνανθρώπους του, ὅτι ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία εἶναι ὄχι μόνον ἀδικος, ἀλλὰ καὶ ῥιζικῶς ἐσφαλμένη, θὰ ἔπρεπε ν' ἀποδείξη τὰς ἐσφαλμένας θεωρητικὰς αὐτῆς βάσεις καὶ κατόπιν τὴν ἐξ αὐτῶν προκύπτουσαν ἀδικίαν.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι εἶναι πολὺ δύσκολον ν' ἀποδείξη κανεῖς κάτι εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἤδη προκατειλημμένοι ἀπὸ τὸ ἀντίθετον ἐκείνου, ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ νὰ πείσῃ αὐτούς. Εἶναι ὁμως ἐπίσης ἀληθές, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἔχουν κάθε συμφέρον νὰ πείσουν τοὺς πολλούς, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐσφαλμένον τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδεολογίας, ὄχι μόνον δὲν ἐνδιαφέρονται δι' αὐτό, ἀλλὰ καὶ εἶναι συνήθως ἐντελῶς ἀνίκανοι πρὸς τοῦτο. Εἶναι ἄλλως τε πασίγνωστον, ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν πολιτικῶν καὶ δημοσιογράφων τῆς σημερινῆς ἐποχῆς ὄχι μόνον στεροῦνται κάθε σοβαρᾶς μορφώσεως, ἀλλὰ καὶ συμφέρον των εἶναι ἡ μνήστευσις μὲ τὴν εὐνοίαν τῶν σοσιαλιζόντων πολλῶν. Οἱ πολλοὶ δὲ συνήθως εἶναι εὐμενεῖς πρὸς αὐτούς, οἱ ὅποιοι τοὺς λέγουν ὅσα αὐτοὶ ἐπιθυμοῦσι καὶ πιστεύουσιν. Ἐπιθυμοῦσι δὲ καὶ πιστεύουσιν εἰς τὰς δελεαστικὰς ἐπαγγελίας τοῦ κατορθωτοῦ ἐνὸς παραδεισιακοῦ κοινοκτητικοῦ καθεστῶτος ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον οἱ προφητῆται τῆς σοσιαλιστικῆς θρησκείας τό-

(1) *Ἴδε II Συμπλήρωσιν εἰς τὸ τέταρτον βιβλίον κεφάλαιον 49: «Ὁ τρόπος τῆς Θεραπείας» (Die Heilsordnung).

σον ἐντέχνως τοὺς ἐδίδαξαν. Διὰ τοὺς περισσοτέρους, λοιπόν, πολιτικούς καὶ δημοσιογράφους τῆς νεωτέρας ἐποχῆς ἢ πρακτικώτερα ὁδὸς ἢ παρέχουσα τὰς μεγαλυτέρας ἐλπίδας ἐπιτυχίας εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀτομικῶν τῶν σχεδίων, δὲν δύναται νὰ εἶναι καμμία ἄλλη ἀπὸ τὴν εὐρείαν ἐκείνην καὶ ἄνετον λεωφόρον τῆς σοσιαλιστικῆς δημαγωγίας. Εἶναι, ἄλλωστε, εἶδος «οἰκονομικοῦ» κανόνος, ὃ ὁποῖος φαίνεται νὰ διέπη τὸ πᾶν, ὅτι ἢ εὐκολώτερα ὁδὸς εἶναι ἢ παρέχουσα τὴν μικροτέραν ἀντίστασιν.

Δυστυχῶς, ὅμως, οὔτε τὴν δυστυχίαν τῶν πολλῶν δύναται κανεὶς νὰ παραμερίσῃ μόνον μὲ ἀποδείξεις, οὔτε τὸ ἀνεπτυγμένον ἤδη ὑπὸ τῶν ἀντιχριστιανῶν προφητῶν τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδεολογίας μῖσος τῶν πολλῶν ἐναντίον τῶν ὀλίγων εὐπόρων. Ἄλλωστε, καὶ δι' αὐτὸν τὸν κατ' ἐξοχὴν «λογικόν» Ἀριστοτέλη δὲν ὑπῆρχον μόνον αἱ λογικαὶ ἀποδείξεις, ἀλλὰ καὶ αἱ ἠθικαὶ καὶ αἰσθηματικαὶ «πίστεις». Ἐάν, λοιπόν, κανεὶς θὰ ἔθετεν ὡς σκοπὸν νὰ πείσῃ τοὺς παραπλανημένους συνανθρώπους του ὡς πρὸς τὸ ἐσφαλμένον καὶ ἄδικον τῆς σοσιαλιστικῆς αὐτῶν πίστεως, θὰ ἔπρεπε ταυτοχρόνως νὰ ἔχη καὶ τὸ ἀπαιτούμενον ἠθος, ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον οἱ πολλοὶ θὰ διέκειντο ἐκ τῶν προτέρων εὐμενῶς, ὡς καὶ τὴν ἀπαιτουμένην μεγαλοψυχίαν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἠδύνατο ν' ἀντικαταστήσῃ διὰ τῆς δημοκρατικῆς ἀδελφότητος, δηλαδή τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, τὸ ἀντιχριστιανικὸν αὐτὸ μῖσος τῶν πολλῶν καὶ μαζί τὴν ἄκαρδον ἀδιαφορίαν τῶν ὀλίγων.

Δυστυχῶς, μέχρι σήμερον οἱ πολλοὶ ἐκολακεύοντο καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ κολακεύωνται παρ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀνάγκην τῆς πλειοψηφίας των διὰ τὰ ἴδια αὐτῶν συμφέροντα. Σήμερον, ὅμως, εἶναι ἀνάγκη ἐπιτακτικῆ, ἀναπόδραστος ἀνάγκη, ὅπως κολακευθῶσι καὶ παρ' ἐκεί-

νων, ἡ μεγάλη ψυχὴ τῶν ὁποίων δὲν ἐπιτρέπει νὰ θέ-
τουν τὰ ἀτομικά των συμφέροντα ὑπὲρ τὸ γενικὸν συμ-
φέρον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Ὁ Πλάτων εἰς τὸν «Γοργίαν» περιφρονεῖ τὴν κολα-
κείαν, μάλιστα δὲ χάριν τῆς ἀπολύτου ἀληθείας κηρύσ-
σεται ὑπὲρ τῆς βίας. Ἡ κολακεία, ὅμως, δι' ἡμᾶς τοὺς
σχετικιστὰς καὶ φιλοσοφικῶς στοχαζομένους εἶναι πολὺ
ἀνωτέρα τῆς βίας. Ἄλλωστε, εἰς τὴν καθημερινὴν συν-
αλλάγματικὴν ἐπικοινωνίαν μας δὲν εἴμεθα ὑποχρεωμέ-
νοι νὰ κολακεύωμεν τοὺς συνανθρώπους μας; Αὐτὸς ὁ
Πλάτων δὲν κατατάσσει τὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα
τοῦ ἀνθρώπου μεταξὺ τῶν κολακευτικῶν τεχνῶν; Ἡ
μήπως ἄνευ τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς ἔναντι τῶν συν-
ανθρώπων μας, ἀποτελουμένης μᾶλλον ἀπὸ κολακευ-
τικὰ παρὰ ἀπὸ ἐκβιαστικὰ στοιχεῖα, ἡ κοινωνικὴ συμ-
βίωσις θὰ ἦτο πλέον εὐχάριστος; Ὁχι. Ἡ κολακεία, ἣτις
φαίνεται νὰ ἐξειλίχθη ἀπὸ τὴν θωπείαν, ὄχι μόνον
συναντᾶται καὶ εἰς τὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ φαίνεται ὅτι δι'
αὐτῆς δύναται τις νὰ κατορθώσῃ πολὺ περισσότερα παρὰ
μὲ τὴν βίαν. Ἐννοεῖται, ὅμως, οἱ ἀρχαῖοι ἀριστοκράται,
οἵτινες ἦσαν συνηθισμένοι νὰ κολακεύωνται ὑπὸ τῶν
πολλῶν, δὲν φαίνεται νὰ ἠσθάνθησάν ποτε τὴν ἀνάγκην
νὰ κολακεύσωσι καὶ αὐτοὶ τοὺς πολλούς. Ἦτο, λοιπόν,
φυσικόν, ὅτι ἡ κολακεία καὶ οἱ εὐγενεῖς τρόποι τοῦ φέ-
ρεσθαι ἔναντι τοῦ ὄχλου ἦσαν κάτι τὸ αἰσχρὸν δι' αὐτούς.
Οἱ δημαγωγοί, ὅμως, καθ' αὐτὸ πρόγονοι τῶν σημερινῶν
μας σοσιαλιστῶν, οἵτινες ἐγνώριζον καλῶς τὴν δύναμιν
τῆς κολακείας, ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι, οἵτινες ἐνόησαν ὅτι
μόνον δι' αὐτῆς θὰ ἠδύναντο ν' ἀνατρέψωσι τὰς προνο-
μιούχους τάξεις.

Ἡ ῥητορικὴ, δηλαδή ἡ κατ' ἐξοχὴν κολακευτικὴ
αὕτη διὰ τὴν εὐνοιαν τῶν συνανθρώπων μας τέχνη,

ἀνεπτύχθη, ὡς γνωστόν, μὲ τὴν δημοκρατίαν. Ὁ Κικέρων εἰς τὸν «Βροῦτον» του ἀναφέρει, ὅτι, κατὰ τὴν «Συναγωγὴν Τεχνῶν» τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀπωλεσθεῖσαν, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν διαφόρων τυραννικῶν πολιτευμάτων εἰς τὴν Σικελίαν (467 π. Χ.) ὁ Κόραξ καὶ ὁ Τισίας ἀνεπτύξαν τὴν ῥητορικὴν τέχνην πρὸς χάριν ἐκείνων, οἵτινες δικαστικῶς ἐπεδίωκον τὴν ἀνάκτησιν τῶν ὑπὸ τῶν τυράννων κατασχεθεισῶν περιουσιῶν των (1). Φαίνεται λοιπὸν ὡς ὅλως φυσικόν, ὅτι σήμερον ἡ φιλελεύθερος δημοκρατία περισσότερον κάθε ἀπολυταρχικοῦ ἢ ἀριστοκρατικοῦ πολιτεύματος ἔχει ἀνάγκην τοῦ μέσου τῆς πειθοῦς.

Ἡ βία ἀνεπτύχθη ὑπὸ τὰ διάφορα ἀπολυταρχικὰ πολιτεύματα τῶν πρωτογόνων κοινωνιῶν. Κάθε ἀπολυταρχικὸν ἢ δικτατορικὸν καθεστῶς ἀπαιτεῖ τὴν βίαν. Εἶναι λοιπὸν ὅλως φυσικόν, ὅτι κάθε εἶδος ἀπολυταρχικοῦ θεσμοῦ ἔχει ὡς καθ' αὐτὸ βάσιν τὴν βίαν καὶ τὴν ἀντίστοιχον ἀρετὴν αὐτῆς, τὴν τυφλὴν ἱεραρχικὴν πειθαρχίαν. «Ὁ τύπος μιᾶς μὴ δημοκρατικῆς κοινωνίας, λέγει ὁ Μπερξόν, ἣτις θὰ ἐπεθύμει ὅπως τὸ ἔμβλημά της ἀντιστοιχῇ ὄρος πρὸς ὄρον πρὸς τὸ τῆς δημοκρατίας, θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο Ἐξουσία, (Autorité), Ἱεραρχία, Μονιμότης (Fixité)». (2)

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους φαίνεται ὅτι ἀποτελεῖ τὸ ἐνδοξότερον μέρος τῆς στρατιωτικῆς ἱστορίας ὅλων γενικῶς τῶν ἔθνων τῆς ὑψηλίου. Διότι ποῖος ἄλλος δημοκρατικὸς

(1) Ἴδε: Κικ. Βροῦτ. XII|46. Πρβλ, ἐπίσης Quintil. 3, 1, 8—13.

(2) Ἴδε: Μπερξόν, Αἱ Δύο Πηγαι τῆς Ἠθικῆς καὶ τῆς Θρησκείας, Σελ. 305.

στρατὸς ἀνὰ τὴν ὑφήλιον, χωρὶς τὴν ἀπαραίτητον αὐτὴν τυφλὴν ἱεραρχικὴν πειθαρχίαν, ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ μεγαλυτέρας νίκας; Ὁχι, βέβαια, οἱ ἀρχαῖοι κραταιοὶ στρατοὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, τοὺς ὁποίους μόνον οἱ *fascēs et securēs* τῶν λικτόρων (ῥαβδούχων) ἔσυρον εἰς τοὺς ἀρπακτικὸς πολέμους. Τοιαῦτα σύμβολα ποτὲ δὲν ἠνέχθη ὁ ἑλληνικὸς λαός, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν Πολύβιον καὶ πολλοὺς ἄλλους ἱστορικοὺς ποτὲ δὲν ἐγνώρισε τὴν καθ' αὐτὸ στρατιωτικὴν πειθαρχίαν (1). Ἐὰν δὲ ἐσκέπτετό τις ὀλίγον τι φιλοσοφικῶς ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, εἰάν θὰ ἐψυχολόγῃ, ἐπίσης, ὀλίγον προσεκτικώτερον τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἀμέσως θὰ ἐνόει, ὅτι μόνον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἦτο προωρισμένον ν' ἀναπτύξῃ τὴν ἱστορικὴν τέχνην καὶ ὅτι ἡ φιλελεύθερος δημοκρατικὴ ἰδέα ὑπῆρξε πάντοτε μία καθαρῶς ἑλληνικὴ ἰδέα.

Πρὸ τῆς ἐμφύτου, λοιπόν, αὐτῆς δημοκρατικῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἣτις παραμένει εἰσέτι ἀκμαία, ἃς ἐλπίζωμεν, ὅτι θὰ κατεσυντρίβετο τελικῶς κάθε κτηνώδης ἰδεολογία τῆς βίας τῶν δῆθεν πολιτισμένων, ἀλλὰ κατὰ βάθος βαρβάρων εἰσέτι λαῶν, τοὺς ὁποίους οἱ πιθηκάνθρωποι διανοούμενοι καὶ πολιτικοὶ τοῦ τόπου μας ἐξακολουθοῦν νὰ θαυμάζουν καὶ ν' ἀπομιμῶνται.

(1) Εἶναι ἀληθές, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἱστορικοὺς τῆς στρατιωτικῆς τέχνης (ὡς ὁ Delbrück, ὁ Daniels κλπ.) δὲν παραδέχονται τὴν ἀνωτέρω ἀντίληψίν μας. Οἱ ἱστορικοὶ ὅμως, τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐπίσης νὰ ἐπιδείξῃ καθαρῶς «δημοκρατικὰς» νίκας, ὡς τὰς τῶν Dumouriez καὶ Kellermann εἰς τὸ Valmy καὶ Jemmapes (1792), φαίνεται ὅτι παραδέχονται τὴν ἀνωτέρω γνώμην μας.

Εἶδομεν ἀνωτέρω πῶς ὁ δογματισμὸς τῆς ἀπολύτου ἀληθείας καὶ τῆς ἀπολύτου καὶ ἀντικειμενικῆς ὠφελιμότητος ἔχει ὡς φυσικὸν καὶ ἀναγκαῖον μέσον τὴν βίαν, ἐνῶ, τοῦναντίον, ἡ φαινομενοκρατία, δηλαδή ἡ κριτικὴ φιλοσοφία τῆς σχετικῆς καὶ ὑποκειμενικῆς ἀληθείας καὶ τῆς σχετικῆς καὶ ὑποκειμενικῆς ὠφελιμότητος ἔχει ὡς μέσον τὴν πειθῶ.

Ἡ βία ὁμως ἀναιρεῖ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἄλλων, κατὰ συνέπειαν καὶ κάθε φυσικὴν ἐξέλιξιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτῶν. Ἀπὸ τὴν βίαν δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ προκύψῃ τι τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον εἰς τὸν κόσμον. Μεταχειριζόμεθα τὴν βίαν ἐναντίον τῆς βίας, δηλαδή μίαν ἀρνητικὴν, καταστρεπτικὴν δύναμιν ἐναντίον μιᾶς ἐπίσης ἀρνητικῆς καὶ καταστρεπτικῆς δυνάμεως. Ἀλλά, δυστυχῶς, τίποτε τὸ θετικῶς καλὸν καὶ ὠφέλιμον εἶναι δυνατὸν τελικῶς νὰ προκύψῃ δι' ἡμᾶς ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γεγονὸς, ὅτι μία ἀρνητικὴ καὶ καταστρεπτικὴ δύναμις κατώρθωσε ν' ἀναιρέσῃ μίαν ἄλλην ἐξ ἴσου ἀρνητικὴν καὶ καταστρεπτικὴν. Ἡ σημερινή, ἄλλωστε, ἐπιστήμη τῆς ἐγκληματολογίας ἔχει ἤδη ἐννοήσῃ τὸ ἀρνητικὸν τοῦτο δίλημμα καὶ διὰ διαφόρων μέσων (περίθλαψις τῶν ἀπόρων, διαπαιδαγώγησις κτλ.) φαίνεται ὅτι προσπαθεῖ νὰ ἐξέλθῃ αὐτοῦ.

Οἱ ἀρχέγονοι ἄνθρωποι μετεχειρίζοντο τὴν βίαν πρὸς αὐτοσυντήρησίν των. Σὺν τῷ χρόνῳ ὁμως ἡ πείρα, φαίνεται, τοὺς ἐδίδαξεν, ὅτι μόνον διὰ τῆς ἀρπαγῆς καὶ λεηλασίας τῶν ἀγαθῶν τῶν συνανθρώπων των ἡ ζωὴ αὐτῶν δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀποβῇ ὀλιγώτερον ἐπισηφαλῆς. Εἶναι, ἄλλωστε, ἀδύνατον νὰ ζῆ κανεὶς ἐπ' ἄπειρον εἰς βάρος τῶν ἄλλων, τὴν στιγμὴν μάλιστα καθ' ἣν καὶ οἱ ἄλλοι ἐπιθυμοῦν τὸ αὐτό.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι εἰς τὴν φύσιν οἱ δυνατώτεροι ὁργανισμοὶ ζοῦν εἰς βάρος τῶν ἀδυνατωτέρων. Ὡς καθ' αὐτὸ

παραγωγείς τῆς φύσεως θὰ ἠδύνατό τις νὰ θεωρήσῃ τοὺς φυτοργανισμοὺς (ἔξαιρέσει τῶν μηκύτεων καὶ ἐν μέρει τῶν ἐντομοφάγων φυτῶν), καθ' ὅσον μόνον αὐτοὶ ἀπὸ τὰς ἀνοργάνους οὐσίας δύνανται νὰ σχηματίσωσιν ὀργανικὰς τοιαύτας· ὡς καθ' αὐτὸ δὲ ἀποσυνθέτας τοὺς μικροργανισμοὺς, καθ' ὅσον αὐτοὶ μόνον δύνανται νὰ μεταβάλλωσι τὰς ὀργανικὰς οὐσίας εἰς ἀνοργάνους τοιαύτας, κλείοντες οὕτω τὸν κύκλον τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ τῶν ὀργανισμῶν τῆς φύσεως, τοῦ ὁποίου τὴν συμβολικὴν ἀναπαράστασιν συναντῶμεν εἰς τὸν μῦθον τοῦ Διονύσου Ζαγρέως.

Παραπλεύρως ὅμως τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ αὐτοῦ κανεῖς ὀργανισμὸς τῆς φύσεως δὲν κατώρθωσε ν' ἀναπτύξῃ μίαν κἂν «κοινωνικὴν» παραγωγὴν, ὅπως ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐν μέρει μερικὰ τῶν ἐντόμων. Δι' αὐτὸ δέ, φαίνεται, καὶ κανεῖς ὀργανισμὸς τῆς φύσεως δὲν κατώρθωσε νὰ προοδεύσῃ κοινωνικῶς εἰς ὃν βαθμὸν τὰ ὑμενόπτερα καὶ ἰδίως οἱ ἄνθρωποι. Παραπλεύρως, λοιπόν, τοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ αἱματηροῦ ἀνταγωνισμοῦ εἰς τὴν ζωὴν ὑπάρχει καὶ εἶδος τι συνεργασίας, τὸ ὁποῖον μερικὰ ἕντομα καὶ ἰδίως οἱ ἄνθρωποι κατώρθωσαν ν' ἀναπτύξουν εἰς εἶδος παραγωγικῆς συνεργασίας.

Ἀπὸ τὴν λεηλασίαν τῶν ἀγαθῶν τῶν ἄλλων, ἡ ὁποία κατ' ἀρχὰς ἦτο στενῶς συνδεδεμένη μὲ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ζωῆς τῶν κτητόρων τῶν ἀγαθῶν, φαίνεται ὅτι ἀνεπτύχθη ἡ δουλεία. Οἱ ἀρχέγονοι ἄνθρωποι ἤ, μάλλον, οἱ ἄνθρωποι τῶν ἀρχῶν τῆς ἱστορίας ἔκριναν, ὅτι, κατὰ τὴν λεηλασίαν τῶν ἀγαθῶν τῶν ἠττημένων, θὰ ἦτο καλλίτερον, εἰάν ἐφείδοντο τῶν παραγωγῶν τῶν ἀγαθῶν πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως διὰ τῆς βίας μεταχειρίζονται αὐτοὺς ὡς δούλους, ὡς ἔμψυχα δηλαδὴ ὄργανα πρὸς περαιτέρω παραγωγὴν ἀγαθῶν.

Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν ὅμως τῆς οἰκονομικῆς παραγωγῆς,

ὁ θεσμὸς τῆς δουλείας ἀπέβη ὄχι μόνον ἀντιοικονομικός, ἀλλὰ καὶ ἀδύνατος· καθ' ὅσον καὶ οἱ δοῦλοι κατώρθωσαν ν' ἀποκτήσωσι τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των. Ἐπὶ πλέον, αὐτὴ ἡ φύσις κάθε εἴδους προηγμένης οἰκονομικῆς παραγωγῆς, ὡς ἐκ τῆς ὑποκειμενικότητος καὶ σχετικότητος τῶν συναλλαγματικῶν πράξεων, ἐπὶ τῶν ὁποίων βασιίζεται, φαίνεται ν' ἀποκλείη λογικῶς πᾶν μέσον βίας. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ βία, ὡς ἀρνητικὴ καὶ καταστρεπτικὴ δύναμις, εἶναι πολὺ εὐκολωτέρα ἀπὸ τὴν δημιουργικὴν συνεργασίαν, ἥτις βασιίζεται ἐπὶ τῆς πειθοῦς, ἀλλὰ, τελικῶς, ὀλιγώτερον προσοδοφόρος αὐτῆς.

Παρ' ὅλας ὁμως τὰς προόδους τῆς δημιουργικῆς συνεργασίας, οἱ ἄνθρωποι σήμερον ἐξακολουθοῦν νὰ μεταχειρίζονται τὸ μέσον τῆς βίας ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ πολέμου καὶ τῆς πάλης τῶν τάξεων, καὶ δὴ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀριστοτελείου ἐξισωτικοῦ κανόνος τῶν συναλλαγματικῶν πράξεων. Δηλαδή, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προϋποθέσεως τῆς ἀντικειμενικῆς ὠφελιμότητος, ἡ ὁποία κατ' ἀνάγκην προβάλλει εἰς τοὺς ἄνθρώπους τὸ κέρδος τούτου ὡς ἀναγκαίαν ἀπώλειαν τοῦ ἄλλου.

Οἱ κλασσικοὶ οἰκονομολόγοι, οἵτινες ὑπῆρξαν ταῦτοχρόνως καὶ φιλειρηνικοί, βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν, ἅτινα προκύπτουν ἀπὸ τὸν ἐλεύθερον συναγωνισμόν, καὶ ἐπὶ τῆς πείρας τῶν περιορισμῶν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῶν προηγηθέντων τριῶν αἰώνων (1450—1756), κατεπόλεμησαν ἐν μέρει τὴν ἐσφαλμένην αὐτὴν ἰδέαν τῆς ἐξισώσεως, τῆς ὁποίας τὴν προέλευσιν ἠγνόουν, οἱ ὁποῖοι, ἄλλωστε, ἐξηκολούθουν νὰ παραδέχωνται μίαν ἀντικειμενικὴν θεωρίαν τῆς ἀξίας. Ἐκτοτε ὁμως τὸ μέσον τῆς βίας ὄχι μόνον δὲν παρεμερίσθη, ἀλλὰ, τοῦναντίον, ἀνεπτύχθη εἰς περισσότερον. Σήμερον δὲ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ

σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς ἀνανεώσεως τοῦ προστατευτισμοῦ, ὡς καὶ τῶν διαφόρων πρωτογόνων ἀπολυταρχικῶν πολιτευμάτων : φασισμοῦ, ἐθνικοσοσιαλισμοῦ κλπ., τὸ μέσον τῆς βίας ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον, ταῦτοχρόνως ὁμως καὶ ἡ οἰκονομικὴ κρίσις, ἣτις μαστίζει ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα, ἔφθασεν, ἐπίσης, εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς ἐξελίξεώς της.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι πολλοὶ οἰκονομολόγοι ἐξακολουθοῦν νὰ θεωροῦν ὡς αἷτια τῆς σημερινῆς καταστρεπτικῆς κρίσεως πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν παρὰ δευτερεύουσάν τινα σημασίαν. Ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῆς βίας ὑπὸ τὴν μορφήν κυρίως τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ καὶ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἡ καθ' αὐτὸ αἷτια τῆς σημερινῆς καταστρεπτικῆς κρίσεως καὶ ὅτι ἡ μόνη διέξοδος ἔγκειται εἰς τὸν ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν φιλελευθερισμόν, τοῦτο δὲν φαίνεται νὰ γνωρίζουν πολλοί.

Ἐπὶ τῇ βάσει, ὁμως, τῆς φαινομενοκρατίας ὅχι μόνον κάθε βία ἀποκλείεται, ἀλλὰ καὶ τὸ μέσον τῆς πειθοῦς καθίσταται ἐντελῶς ἀπαραίτητον.

Ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης παραδέχονται, ὅτι οἱ ἄνθρωποι μεταχειρίζονται τὴν τέχνην τῆς πειθοῦς ὅσον ἀφορᾷ τὰ πράγματα, ἅτινα εἶναι πιθανὰ (εἰκότα). Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν καὶ ἀπόλυτον ἀλήθειαν δὲν ἀπαιτεῖται οὐδεμία πειθῶ, καθ' ὅσον ἡ ἀπόλυτος ἀλήθεια εἶναι ἀναγκαία. Ἐννοεῖται, ὁμως, ὅτι δι' αὐτοὺς τὰ «εἰκότα» πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον ἀλήθειαν, κατὰ συνέπειαν : ἄνευ τῆς ἀπολύτου καὶ τῆς ἀναγκαίας ἀληθείας τὰ εἰκότα δὲν θὰ ἦσαν οὔτε εἰκότα, οὔτε, ἐπὶ πλέον, θὰ ἠδύνατο κανεὶς νὰ παραστήσῃ αὐτὰ εἰς τοὺς ἄλλους ὡς τοιαῦτα.

Ἡ κριτικὴ ὁμως φιλοσοφία δὲν ἔχει καμμίαν ἀνάγκην ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον καὶ ἀναγκαίαν ἀλήθειαν ὡς βία-

σιν τῶν εἰκότων, καθ' ὅσον δι' αὐτήν δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ οὐδεὶς νόμος τῶν πιθανοτήτων, ὡς ἐπίσης καὶ οὐδεὶς νόμος τῆς αἰτιολογίας, ἀλλ' ἀπλῶς μία πίστις, ἣτις φαίνεται νὰ βασίζεται ἐφ' ἐνὸς συναισθήματος. Δι' αὐτήν, εἰς τὸν κόσμον ὑφίσταται μόνον πλῆθος σχετικῶν καὶ ὑποκειμενικῶν ἀληθειῶν καὶ ὠφελιμοτήτων, αἵτινες διὰ μέσου τῆς συναλλαγματικῆς ἐπικοινωνίας καθιστοῦν τὸ μέσον τῆς πειθοῦς ἐντελῶς ἀπαραίτητον πρὸς πᾶσαν ἀνθρωπίνην συνεργασίαν. Δι' αὐτήν, τὸ πᾶν εἰς τὸν κόσμον «συσχετίζεται» πρὸς ἑαυτό, ἀκριβῶς ἐπειδὴ πᾶσα ἀλήθεια εἶναι σχετικῆς φύσεως. Δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον καὶ τὸ μέσον τῆς πειθοῦς εἶναι ὄχι μόνον δυνατόν, ἀλλὰ καὶ ἀπαραίτητον διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι, ἐὰν τῷ ὄντι εἰς τὸν κόσμον δὲν ὑφίστανται εἰμὴ μόνον αἱ σχετικαὶ καὶ ὑποκειμενικαὶ ἀντιλήψεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐὰν ἡ ἐπικοινωνία μεταξὺ αὐτῶν βασίζεται ἐπὶ τῶν ὑποκειμενικῶν τούτων ἀντιλήψεων, θὰ ἔπρεπε νὰ κατέχη τις ἐν μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδύνατο ν' ἀντικαταστήσῃ τὰς σχετικὰς καὶ ὑποκειμενικὰς ἀντιλήψεις τῶν συνανθρώπων τοῦ μὲ τὰς ἰδικὰς του σχετικὰς καὶ ὑποκειμενικὰς ἀντιλήψεις.

Ὁ κυριώτερος ὁμῶς σκοπὸς τῆς τέχνης ταύτης τῆς πειθοῦς θὰ ἦτο ν' ἀντικαταστήσῃ κανεὶς τὸν ἐσφαλμένον δογματισμὸν τῶν ἀνυπάρκτων ἀπολύτων καὶ ἀναγκαίων ἀληθειῶν διὰ τῆς φαινομενολογίας τῶν πραγματικῶς ὑπαρχόντων σχετικῶν καὶ ὑποκειμενικῶν ἀντιλήψεων.

Τὸ ζήτημα, λοιπόν, εἶναι τίνι τρόπῳ θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο. Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει, ὅτι «πάση δόξῃ ἀκολουθεῖ πίστις, πίστει δὲ ἀκολουθεῖ τὸ πεπεῖσθαι, πειθοῖ δὲ λόγος». Τίνι τρόπῳ, λοιπόν, θὰ ἠδύνατό τις ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀπόλυτον καὶ ἀναγκαίαν ἀλήθειαν

τῶν δογματικῶν διὰ τῆς δόξης τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας:

Ὡς γνωστόν, ἡ ψυχολογικὴ καὶ ἐπιστημολογικὴ βάσις τῆς ἀπολύτου καὶ ἀναγκαίας ἀληθείας εἶναι εἶδος τι ἰσχυροῦ, ἀλλ' ἀπατηλοῦ αἰσθήματος, τὸ ὅποιον «ἀναγκαίῳ τῷ τρόπῳ» μᾶς κάμνει νὰ μεταβάλωμεν τὸν ὑποκειμενικόν μας μικρόκοσμον εἰς ἓνα ἀντικειμενικὸν καὶ «λογικὸν μακρόκοσμον». Ἡ ψυχολογικὴ καὶ ἐπιστημολογικὴ ὁμως βάσις πάσης δόξης εἶναι, ἐπίσης, εἶδος ἰσχυροῦ, ἀλλὰ φυσικοῦ συναισθήματος, τὸ ὅποιον μᾶς κάμνει νὰ πιστεύωμεν εἰς τὴν ὑπαρξιν καὶ ἄλλων ὄντων, ἅτινα ἐπίσης εἶναι ἐλεύθερα νὰ ἔχωσι παρομοίας φύσεως συναισθήματα.

Ἐπὶ τοῦ αἰσθήματος βασίζεται ὅλη ἐν γένει ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπὶ τοῦ συναισθήματος βασίζεται ἡ ἀναπαραγωγή καὶ ἡ διαίωσις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὡς ἐπίσης καὶ κάθε ζῶντος ὀργανισμοῦ τῆς φύσεως. Ἐπὶ τοῦ αἰσθήματος βασίζεται κάθε καλαισθητικὴ δραστηριότης τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπὶ τοῦ συναισθήματος βασίζεται ἡ τραγικὴ κάθαρσις (κάθαρσις διὰ μέσον τῶν συμπαθητικῶν αἰσθημάτων), ὡς ἐπίσης καὶ ἡ κωμικὴ ἀπελευθέρωσις τῆς ὑποκειμενικότητος τοῦ ἀνθρώπου ἐναντι τῶν ἀπατηλῶν καὶ ἀνυπάρκτων ἀντικειμενικοτήτων καὶ ἀπολυτοτήτων. Ἐπὶ τοῦ αἰσθήματος βασίζεται κάθε εἶδος θρησκευτικῆς πίστεως.

«Τὰ καθήκοντα τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας (χίω-βέν), λέγει ὁ Κομφούκιος, συνίσταται εἰς τὴν εὐρεσιν τῶν αἰσθημάτων τῆς καρδίας, τὰ ὅποια ἔχομεν ἀπολέσῃ· ἰδού τὸ πᾶν». «Ἐὰν ὑπάρχη καμμία ἐπιστήμη, λέγει ὁ Κάντ, τὴν ὁποίαν τῷ ὄντι χρειάζεται ὁ ἀνθρώπος, αὕτη εἶναι ἐκείνη τῆς ὁποίας τὴν θέσιν διδάσκω ὅπως πληρωθῆῖ προσηκόντως, ἡ ὁποία ἔχει ἀπονεμηθῆῖ εἰς τὸν ἀνθρώπον τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ

μάθη ὁποῖός τις ἀκριβῶς πρέπει νὰ εἶναι, ἵνα πράγματι εἶναι ἄνθρωπος».

«Νυνὶ δὲ μένει, λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἀγάπη». Ἄνευ τῆς ἀγάπης οὐδεμία πίστις καὶ ἄνευ τῆς πίστεως οὐδεμία ἐλπίς δύναται νὰ ὑπάρξῃ δι' ἡμᾶς τοὺς θνητοὺς καὶ ἀτελεῖς ἀθρώπους. Εἰς τὴν ὑπερπολιτισμένην ὁμως Εὐρώπην, ὅπου οἱ ἄνθρωποι φαίνεται ὅτι εἶναι ὑπερήφανοι μόνον διὰ τὰς τεχνικὰς τῶν προόδους καὶ διὰ τὴν ἀκριβεστάτην λογικὴν τῶν, τὸ ζήτημα τῶν αἰσθημάτων τῆς καρδίας καὶ ἰδίως τῆς ἀγάπης φαίνεται τελευταίως νὰ ἔχῃ τελείως παραμεληθῆ.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὁμως τῶν Βικτορίνων μυστικιστῶν (Hugo, Richard, Bernhard de Clairvaux κ.λ.π.) ὑπῆρξαν εὐτυχῶς ἀρκετοὶ φιλόσοφοι, οἵτινες ἐνόησαν ὅτι «τὸ αἶσθημα εἶναι ἀνώτερον τῆς λογικῆς» (1).

«Ὅλοι μας ἐγεννήθημεν εἰς τὴν πίστιν, γράφει ὁ Fr. H. Jacobi, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας τοῦ Δ. Χιούμ, καὶ πρέπει νὰ ἐμμείνωμεν εἰς τὴν πίστιν, ὅπως ὅλοι μας ἐγεννήθημεν εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν πρέπει νὰ παραμείνωμεν. Διὰ τῆς πίστεως γνωρίζομεν ὅτι ἔχομεν σῶμα καὶ ὅτι ἐκτὸς ἡμῶν ὑφίστανται ἄλλα σώματα καὶ ἄλλα ἔμφρονα ὄντα. Μία ἀληθῆς, θαυμασία ἀποκάλυψις, καθ' ὅσον αἰσθανόμεθα μόνον τὸ σῶμά μας οὕτως ἢ ἄλλως πεφυκῶς. Ἐπειδὴ δ' αἰσθανόμεθα αὐτὸ οὕτως ἢ ἄλλως πεπλασμένον ἀν-

(1) Ὅπως π. χ. οἱ Ἀγγλοὶ ἠθικοὶ φιλόσοφοι τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος (Cumberland, Shaftesbury, Ad. Smith, Hutcheson J, Butler κ. λ. π.) μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Δ. Χιούμ. Ἐπειτα, ὁ Ῥουσσώ, ὁ Χέρντερ, ὁ Γιακόμπι, ὁ Σλαϊερμέχερ, ὁ Αὐγ. Κόντ κ. λ. π..

τιλαμβανόμεθα ὄχι μόνον τὰς ἀλλοιώσεις αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ κάτι τὸ ἐντελῶς διάφορον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι οὔτε αἰσθήσις (Empfindung), οὔτε ἀπλῆ σκέψις (Gedanke). Ἐπιλαμβανόμεθα δ' ἐπίσης καὶ πραγματικὰ ἀντικείμενα, καὶ δὴ μὲ τὴν αὐτὴν βεβαιότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἀντιλαμβανόμεθα ἑαυτούς, καθ' ὅσον ἄνευ τοῦ 'σοῦ' τὸ 'ἐγὼ' εἶναι ἀδύνατον».

Θὰ ἠδύνατό τις, λοιπόν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπιστημολογικῆς κριτικῆς ν' ἀναπτύξῃ ὄχι μόνον νέαν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, ἀλλ' ἐπὶ πλέον καὶ νέαν ἠθικὴν ἢ, μᾶλλον, κοσμοθεωρίαν, ἢ ὁποία δὲν θὰ διέφερε παρὰ εἰς μερικὰ μόνον δευτερεύοντα ζητήματα ἀπὸ τὴν ὑπέροχον ἠθικὴν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Τὸ πᾶν ὅμως θὰ ἐβασίζετο εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ κτηνώδους τούτου μέσου τῆς βίας ὑπὸ τοῦ καθ' αὐτὸ ἀνθρωπιστικοῦ μέσου τῆς πειθοῦς. Διότι ἡ ἰδέα τῆς σχετικότητος καὶ ὑποκειμενικότητος ὅλων ἐν γένει τῶν γνώσεών μας, καίτοι στερεῖται ὅλης τῆς ὑπερφιάλου καὶ μεγαλοπρεποῦς αἴγλης τῶν ἀπολύτων ἀληθειῶν, πάλιν ὅμως φαίνεται ἀπαραίτητος πρὸς φιλειρηνικὴν συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων ἐθνικῶς καὶ διεθνῶς.

Ἡ ἰδέα τῆς σχετικότητος καὶ ὑποκειμενικότητος ὅλων γενικῶς τῶν γνώσεών μας, ὀδηγεῖ ἡμᾶς ὄχι μόνον εἰς τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν συνανθρώπων μας. Ἡ ἰδέα τῆς σχετικότητος καὶ ὑποκειμενικότητος μᾶς ὀδηγεῖ ὄχι μόνον εἰς τὴν ἰδέαν τῆς σχετικῆς καὶ ὑποκειμενικῆς ὠφελιμότητος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φιλελεύθερον καὶ δημοκρατικὴν συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ δὲ φιλελεύθερος δημοκρατία μᾶς ὀδηγεῖ ὄχι μόνον εἰς τὸν σεβασμὸν τῆς ἀτομικῆς μας ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν σεβασμὸν τῆς ἐλευθερίας τῶν συνανθρώπων μας. Ὁ δὲ

σεβασμός τῆς ἐλευθερίας τῶν συνανθρώπων μας ὄχι μόνον ἀπαιτεῖ τὸ ἀναλογικὸν ἐκλογικὸν σύστημα μεθ' ὅλων τῶν λοιπῶν φιλελευθέρων θεσμῶν τῶν σημερινῶν δημοκρατιῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀνθρωπιστικὸν μέσον τῆς πειθοῦς, διὰ τῆς ὁποίας ἡ κτηνώδης βία θὰ ἐξηλείφετο τελικῶς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Ἐὰν δὲ οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας εἶχον ἤδη ἐννοήσῃ, ὅτι οὐδεμία ἀπόλυτος ἀλήθεια δύναται νὰ ὑπάρξῃ δι' ἡμᾶς τοὺς θνητούς, τότε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ εἶχον ἐπίσης ἐννοήσῃ, ὅτι καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ διάφορα κριστικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα διαθέτει ὁ ἄνθρωπος, βασίζονται τελικῶς ἐφ' ἐνὸς αἰσθήματος, διὰ τοῦ ὁποίου τίποτε δὲν εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἄνευ τοῦ ὁποίου, πάλιν, τίποτε δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς αὐτόν. Τὸ αἰσθημα τοῦτο, ἂν καὶ οἱ δύο ἐκ τῶν διασημοτέρων φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος ἐγνώριζον ἤδη, ἦτο πεπωμένον μόνον ἢ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πνεύματος ἀναπτυχθεῖσα χριστιανικὴ θρησκεία νὰ τὸ ἐννοήσῃ ὡς πρὸς τὴν καθ' αὐτὸ ἐκπολιτιστικὴν σημασίαν του.

Ἡ ἀγία Τριάς τῆς φιλελευθέρου δημοκρατικῆς ἰδεολογίας εἶναι : ἡ Ἐλευθερία, ἡ Ἰσότης καὶ ἡ Ἀδελφότης (Liberté, Égalité, Fraternité). Ἡ ἀντίστοιχος Τριάς πάσης ἀντιδημοκρατικῆς ἰδεολογίας εἶναι : ἡ Ἐξουσία (ἡ αὐθαίρετος προσταγὴ καὶ ἡ τυφλὴ ὑπακοή, δηλαδή ἡ ἄκαμπος πειθαρχία), ἡ Ἱεραρχία (ἀνισότης) καὶ ἡ Μονιμότης (στασιμότης, τάξις, ὀπισθοδρομικότης). Ἡ σχετικὴ καὶ ὑποκειμενικὴ ἀλήθεια ὁδηγεῖ διαλεκτικῶς τῷ τρόπῳ τὴν ἀνθρωπότητα κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τῆς βίας διὰ τῆς πειθοῦς. Διότι, ἐὰν τῷ ὄντι ὑπῆρχε καμμία ἀπόλυτος ἀλήθεια, τότε αὕτη θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ ἀναγκαίῳ τῷ τρόπῳ, δηλαδή ἀκόμη καὶ διὰ

τῆς βίας. Ἐνῶ, τοῦναντίον, μὲ τὰς σχετικὰς καὶ ὑποκει-
 μενικὰς ἀληθείας ἡ βία θὰ ἔπρεπε ν' ἀντικατασταθῆ
 διὰ τῆς πειθοῦς. Ἡ σχετικὴ καὶ ὑποκειμενικὴ ἀλήθεια
 μᾶς ὁδηγεῖ, κατόπιν, εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Διότι, ἐὰν τῷ
 ὄντι δὲν ὑφίσταται καμμία ἀπόλυτος καὶ ἀντικειμενικὴ
 ἀλήθεια, τότε καμμία ἐκ τῶν ὑποκειμενικῶν ἀντιλήψεων
 τῶν ἀνθρώπων δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι περισσότερο
 ἐσφαλμένη καί, κατὰ συνέπειαν, ὀλιγώτερον ἐλευθέρω-
 τῶν ἄλλων. Ἡ ἐλευθερία κατὰ πρῶτον ἐστράφη ἐναν-
 τίον τῶν ἀνελευθέρων ἀπολυταρχικῶν καθεστώτων τῆς
 βίας. Ἡ αὐθαίρετος αὐτῶν ἐξουσία ἔπρεπε ν' ἀνατραπῆ
 καὶ ν' ἀντικατασταθῆ διὰ μιᾶς ἐξουσίας, ἡ ὁποία πηγά-
 ζουσα ἀπὸ τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας, συνέδεσε τὸ ἄρχε-
 σθαι μὲ τὸ ἄρχειν. Ἡ ἑτερόνομος προσταγὴ-ὑπακοή, δη-
 λαδὴ ἡ τυφλὴ πειθαρχία, ἀντικατεστάθη διὰ τῆς αὐτο-
 νόμου ἠθικῆς τοῦ «ἐν μέρει ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν».

Ἐπειτα, ἡ ἐλευθερία ἐστράφη ἐναντίον τῆς ἀνηθίκου
 ἱεραρχίας τῶν τάξεων, δηλαδὴ τῆς ἀνισότητος. Διότι,
 ἐὰν τῷ ὄντι ὅλοι αἱ ὑποκειμενικαὶ ἀντιλήψεις τῶν ἀν-
 θρώπων εἶναι ἐξ ἴσου ὀρθαὶ ὡς ἐπίσης καὶ ἐξ ἴσου ἐσ-
 φαλμένα, τότε καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἴσοι
 ἀναμεταξύ των. Ἡ ἐκ τῆς ἐλευθερίας ὁμως προερχομένη
 ἰδέα τῆς ἐξισώσεως τῶν τεχνητῶς ἀνίσων κοινωνικῶν
 τάξεων δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν «πρὸ τοῦ νόμου ἰσότητα
 ὅλων». Ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξισώσῃ καὶ αὐτὰς
 ἀκόμη τὰς ἀνίσους ἰκανότητας τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ
 τὴν δογματικὴν λοιπὸν ἰδέαν τῆς ἰσότητος διὰ μέσου τῆς
 ἐξ ἴσου δογματικῆς ἰδέας τῆς διοργανώσεως ἔφθασεν εἰς
 τὴν κατ' ἐξοχὴν δογματικὴν ἰδέαν τῆς κοινοκτησίας. Ἡ
 ἰδέα τῆς ἰσότητος ὁμως, κατὰ βάθος, δὲν εἶναι καμμία
 παράφρων θεά, ἥτις καταπίνει τὸ ἴδιον τέκνον της. Οἱ
 ἄνθρωποι εἶδον, ὅτι μὲ τὴν μητέρα-ἐλευθερίαν καὶ τὴν

θυγατέρα-ισότητα πρὸ τῶν νόμων, ναὶ μὲν ἀντικατέστησαν τὴν στασιμότητα τῶν πρῶην καθεστώτων τῆς βίας διὰ τῆς προόδου, ἢ πρόοδος ὅμως ἦτο πλήρης ἀνατροπῶν, ἀταξίας καὶ ἀναρχίας. Διότι, εἰς τὴν πραγματικότητα, ἡ ἐλευθερία ἦτο ἐναντίον τῆς ἰσότητος καὶ ἡ ἰσότης ἐναντίον τῆς ἐλευθερίας. Οἱ ἀντιδραστικοὶ καὶ ὀπισθοδρομικοὶ ἄνθρωποι ἤρχισαν τότε νὰ νοσταλγοῦν τὴν «τάξιν», τὴν «σταθερότητα» τῶν καθεστώτων τῆς «ἐξουσίας, ἱεραρχίας καὶ στασιμότητος». Οἱ δὲ φιλελεύθεροὶ καὶ προοδευτικοὶ ἤρχισαν νὰ σκέπτονται τίνι τρόπῳ θὰ ἠδύνατο νὰ συμφιλιώσουν τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας μετὰ τῆς ἠθικῆς ἰδέας τῆς ἰσότητος πρὸς ἐπίτευξιν μιᾶς προόδου ἄνευ περιοδικῶν ἀνατροπῶν, ἐνδημικῆς ἀταξίας καὶ χρονίας ἀναρχίας. Τὸ ζήτημα, λοιπόν, ἦτο τίνι τρόπῳ ἡ θέσις-ἀντίθεσις τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξυψωθῇ εἰς μίαν ἀνωτέραν σύνθεσιν.

Ἡ ἀρχαιότης, ὡς γνωστόν, ἐγνώριζε τὴν φιλίαν καὶ τὸ ἔλεος. (1) Ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ «πάθη» ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐδημιούργησε τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον, τὴν ἀδελφότητα ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ρουσσὸ ἦτο ἐκεῖνος, ὅστις ἀπὸ τὸν γνήσιον χριστιανισμόν τῶν Καλβινιστῶν ἐσχημάτισε τὴν ἀνωτέραν αὐτὴν σύνθεσιν: τὴν

(1) Ἴδε: Ἀριστ. Ῥητορ. «Ἐστω δὴ τὸ φιλεῖν τὸ βούλεσθαι τινὶ ἃ οἶσται ἀγαθὰ, ἐκείνου ἕνεκα ἀλλὰ μὴ αὐτοῦ, καὶ τὸ κατὰ δύναμιν πρακτικὸν εἶναι τούτων». Ποιητικὰ δὲ φιλίας εἶναι ἡ χάρις, «καὶ τὸ μὴ δεηθέντος ποιῆσαι, καὶ τὸ ποιήσαντι μὴ δηλῶσαι». «Ἐστω δὴ χάρις, καθ' ἣν ὁ ἔχων λέγεται χάριν ὑπουργεῖν δεομένῳ μὴ ἀντὶ τινός, μηδ' ἵνα τι αὐτῷ τῷ ὑπουργοῦντι, ἀλλ' ἵνα ἐκείνῳ τι...». «Ἐστω δὴ ἔλεος λύπη τις ἐπὶ φαινομένῳ κακῷ φθαρτικῷ καὶ λυπηρῷ τοῦ ἀναξίου τυγχάνειν, ὃ κἂν αὐτὸς προσδοκῆσειεν ἂν παθεῖν ἢ τῶν αὐτοῦ τινα, καὶ τοῦτο, ὅταν πλησίον φαίνεται».

ἀδελφότητα τῆς φιλελευθέρου δημοκρατικῆς ἰδεολογίας. Μήπως, ἄλλωστε, ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότης τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀπαιτεῖ τὴν ἀδελφότητα; ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἐκ τῆς ὑποκειμενικότητος καὶ σχετικότητος κάθε προβλέψεως πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν προϋποθετικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἀναγκῶν τῶν συνανθρώπων μας δὲν ἐμπεριέχει μεγάλην δόσιν «συντυχίας», τύχης; Ἡ ἀδελφότης, ὅμως, ὡς ἀνωτέρα σύνθεσις περικλείει εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐπίσης τὰς ἰδέας ταύτας, τὰς ὁποίας στεγάζει μετὰ στοργῆς. Διότι ἡ ἀδελφότης διδάσκει τὴν ἐλευθεριότητα (τὴν εὐεργεσίαν, (1) ἔναντι τῶν οἰκονομικῶς ἀκουσίων ἀποτυχημένων ὡς καὶ τὴν ἰσότητα ὅλων πρὸ τοῦ ὑψίστου ὄντος.

Ἡμεῖς, λοιπόν, οἱ δημοκράται ὡς ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ αὐτὸ ἐπιδιώκομεν. Μήπως, ἄλλωστε, ἡ ἡμετέρα ὀρ-

(1) Ἴδε: Ἄριστ. Ἡθ. Νικομ. 1120α9: «Διὸ μᾶλλον ἐστὶ τοῦ ἐλευθερίου τὸ δίδοναι οἷς δεῖ ἢ λαμβάνειν ὅθεν δεῖ καὶ μὴ λαμβάνειν ὅθεν οὐ δεῖ». 1120 β14: «Πλουτεῖν δ' οὐ ῥάδιον τὸν ἐλευθέριον, μήτε ληπτικὸν ὄντα μήτε φυλακτικόν, προεκτικὸν δὲ καὶ μὴ τιμῶντα δ' αὐτὰ τὰ χρήματα, ἀλλ' ἔνεκα τῆς δόσεως. Διὸ καὶ ἐγκαλεῖται τῇ τύχῃ ὅτι οἱ μάλιστα ἄξιοι ὄντες ἤκιστα πλουτοῦσιν». Ὁ Πλάτων εἰς τοὺς Νόμους του (757 Δ) πρὸς ἀποσόβησιν τῶν κοινωνικῶν ἐπαναστάσεων προτείνει τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἰσότητος κατ' ἀριθμὸν, ἂν καὶ ἢ κατ' ἀριθμὸν ἰσότης εἶναι δι' αὐτὸν κατωτέρα τῆς κατ' ἀξίαν (κατ' ἀρετὴν) ἰσότητος. Ἡ πρώτη εἶναι κατὰ τὸ «ἐπιεικὲς καὶ ξύγγνωμον» καὶ δι' αὐτό, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, κατωτέρα τῆς δευτέρας, ἣτις ἀντιπροσωπεύει τὸ «τέλειον καὶ ἀκριβὲς» δίκαιον (757Ε). Εἰς δὲ τὴν Πολιτείαν του μὲ τὸν διάσημον ἀριστοκρατικὸν κανόνα «κοινὰ τὰ φίλων» προτείνει τὴν κοινοκτησίαν διὰ τὰς ἀνωτέρας κοινωνικὰς τάξεις. Εἶχον λοιπόν καὶ οἱ ἀρχαῖοι «ἀδελφότητα», ἀλλὰ ἀδελφότητα ἀριστοκρατικῆς καὶ οὐχὶ χριστιανικῆς φύσεως.

θόδοξος ἐκκλησία κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀπολυταρχικὴν καθολικὴν δὲν εἶναι κατ' ἐξοχὴν δημοκρατικὴ ; Ἐκ τούτων ἐνδόξους προγόνους μας ἐκληρονομήσαμεν τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος, ἀπὸ δὲ τὴν Μεγάλην Ἐπανάστασιν τοῦ εὐφυοῦς αὐτοῦ καὶ ἐνδόξου γαλλικοῦ ἔθνους τὴν ἰδέαν τῆς ἀδελφότητος. Μὲ τὴν ἀδελφότητα, λοιπόν, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ πραγματοποιήσωμεν ὅ,τι οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοι μας δὲν κατώρθωσαν διὰ τῆς ἀριστοκρατικῆς φιλίας καὶ τῆς χάριτος : τὴν διὰ τῆς ἀδελφότητος, τῆς ἀγάπης προστατευομένην διηνεκῆ πρόοδον πρὸς μίαν ἄνωτέραν κοινωνικὴν συμβίωσιν. Εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν εἰσῆλθομεν μὲ τὸν σταυρὸν εἰς τὰς χεῖρας πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας μας, τώρα, μὲ τὴν ἐλευθερίαν, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ πραγματοποιήσωμεν τὸ περιεχόμενον τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, δηλαδὴ τὴν ἀδελφότητα, τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀγάπης τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἴσως δὲ δι' αὐτῆς νὰ κατορθώσωμεν τελικῶς ν' ἀνατρέψωμεν τὰς ἀνηθίκους καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐσωτερικοῦ κόσμου πλουτοκρατικὰς τάξεις, αἵτινες διὰ τῶν ποικίλων κρατικῶν ἐπεμβάσεων ἐκμεταλλεύονται τὸ κοινωνικὸν σύνολον.

« Ὅστις, ὦ μοναχοί, λέγει ὁ Βούδας (Itivuttaka § 27). τὴν πρωΐαν, τὴν μεσημβρίαν καὶ τὸ ἑσπέρας κάμνει δῶρον ἑκατὸν χυτρῶν τροφῆς, καὶ ὅστις τὴν πρωΐαν, τὴν μεσημβρίαν καὶ τὸ ἑσπέρας μίαν καὶ μόνην στιγμὴν αἰσθάνεται ἀγάπην εἰς τὴν καρδίαν του, ὁ δεύτερος ἔχει μεγαλῆτερον ὄφελος. Δι' αὐτό, ὦ μοναχοί, ὀφείλεται νὰ μάθετε τὰ ἐξῆς : τὴν ἀγάπην, τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς καρδίας ἐπιθυμοῦμεν νὰ παράσχωμεν, νὰ ἐπαυξήσωμεν, νὰ κερδίσωμεν καὶ ἐπακριβῶς νὰ ἐφαρμόσωμεν. » (1)

(1) Ὅστις δὲ αἰσθάνεται τὴν ἀγάπην, ἔχει τὰς ἐξῆς ὀκτώ

Ἡ δημοκρατία, ἐπίσης, δηλαδή τὸ πολίτευμα τοῦτο τῆς πειθοῦς καὶ τῆς ἀγάπης, «διακηρύσσει τὴν ἐλευθερίαν, λέγει ὁ Μπερξόν, ἀπαιτεῖ τὴν ἰσότητα καὶ συμφιλιώνει τὰς δύο ταύτας ἐχθράς, ὑπενθυμίζουσα εἰς αὐτὰς ὅτι εἶναι ἀδελφαί, θέτουσα ὑπεράνω τοῦ συνόλου τὴν ἀδελφότητα. Ἐὰν δὲ θὰ ἔκρινε κανεὶς ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης τὸ δημοκρατικὸν ἔμβλημα, θὰ εὔρισκεν ὅτι ὁ τρίτος ὁρος ἀναιρεῖ τὴν τόσον συχνὰ σημειωθεῖσαν ἀντιλογία μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων, καὶ ὅτι ἡ ἀδελφότης εἶναι τὸ οὐσιῶδες : γεγονός, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς ἐπέτρεπε νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ δημοκρατία εἶναι εὐαγγελικῆς φύσεως καὶ ὅτι ἔχει ὡς κινητήριον δύναμιν τὴν ἀγάπην».

Τῷ ὄντι δέ, ὅταν μίαν ἡμέραν πᾶν τὸ ὑπερφυσικὸν ἤθελε καταργηθῆ, ἡ φυσικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ προφητεία τῆς ἀγάπης τῆς χριστιανικῆς θρησκείας θὰ παρέμενεν ὡς μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων καὶ εὐγενεστέρων προφητειῶν, τὰς ὁποίας οἱ ἀπλοῖκοι ἄνθρωποι τοῦ παρελθόντος κατώρθωσαν νὰ προσφέρουν εἰς τὴν μελλοντικὴν ἐκπολιτιστικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Εἶθε δὲ καὶ τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπευθύνεται ὁ διασημότερος τῶν Ἀποστόλων, τὸ ἔθνος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ὁποίου καὶ διὰ τῆς γλώσσης τοῦ ὁποίου ἀνεπτύχθη καὶ διεδόθη ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία

ἀρετὰς (πλεονεκτήματα), σύμφωνα μὲ τὸν Βουδισμόν : Κοιμᾶται καλά, ἐγείρεται ἐκ τοῦ ὕπνου καλά, δὲν ὄνειρεῖται ἄσχημα, οἱ ἄνθρωποι ἀγαποῦν αὐτόν, ὅλα τὰ λοιπὰ ὄντα ἀγαποῦν αὐτόν, οἱ θεοὶ τὸν προστατεύουν, τὸ πῦρ, τὸ δηλητήριο καὶ τὸ ξίφος δὲν τὸν θίγουν· καὶ ἐὰν δὲν θὰ ὠφελεῖτο τίποτε περισσότερο, πάλιν ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον τῶν Βράχμαν (εἰς τοὺς ὑψίστους οὐρανοὺς). Μάλιστα, ἡ ἀγάπη δύναται νὰ δαμάσῃ καὶ αὐτὰ τὰ ἄγρια θηρία.

τῆς ἀγάπης, νὰ ἀποβῆ εἰς τὸ μέλλον ἐκ νέου εἰς ἐκ τῶν ἐκπολιτιστικῶν πυρήνων τῆς ἀνθρωπότητος.

Βεβαίως, σήμερον εἴμεθα μικρὸς λαός, ἀλλὰ κατὰ βάθος μέγα ἔθνος. Ἐν μεγαλοπρεπῆς παρελθόν τριῶν θαυμαστῶν πολιτισμῶν ἐλευθερίας, ἀνθρωπισμοῦ καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης βαρύνει ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν ὤμων μας. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες δημοκράται δὲν εἴμεθα οὔτε «lazzaroni» οὔτε «Gesindel» οὔτε «μουζοῦκοι». Δὲν θὰ ἀφίσωμεν λοιπὸν τοὺς ἀσυνειδήτους πολιτικοὺς τυχοδιώκτας νὰ κηλιδώσουν τὸ ἔνδοξον ὄνομά μας εἰς τὰ ὄμματα τῶν πολιτισμένων λαῶν τῆς Δύσεως. Ὁ ἱερός σκοπός μας ἀπαιτεῖ κόπους, μόχθους καὶ θυσίας. Ἡ δημοκρατικὴ ἐλευθερία ἀπαιτεῖ αἱματηρὰς θυσίας. Τὸ γνωρίζομεν. Εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν δὲν θὰ ὀρρωδῆσωμεν πρὸ οὐδενὸς κινδύνου. Ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι μόνον δικαίωμα ἀναφαίρετον, ἀλλὰ καὶ καθῆκον ἱερόν, ὑψιστον. «Τὸ ν' ἀπαρνηταί τις τὴν ἐλευθερίαν του, λέγει τὸ εὐαγγέλιον τῆς δημοκρατικῆς ιδεολογίας, εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ ν' ἀπαρνηταί τὴν ἀνθρωπίνην ιδιότητά του, τὰ δίκαια τῆς ἀνθρωπότητος, αὐτὰ ἀκόμη τὰ καθήκοντά του». («Renoncer à sa liberté, c'est renoncer à sa qualité d'homme, aux droits de l'humanité, même à ses devoirs»).

Ἄλλωστε, τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος μὲ τὸ σύμβολον τοῦ σταυροῦ δὲν ἀπέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του; Ἴσως, λοιπόν, καὶ μὲ τὸ σύμβολον τοῦ φιλελευθέρου δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, τοῦ πολιτεύματος δηλαδή τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀδελφότητος ἐπικρατήσῃ ἐκ νέου μίαν ἡμέραν πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς ἐφ' ὅλων τῶν ἔθνων τῆς ὑψηλίου.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΑΝΤΙΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΟΥ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ

Ὁ Φιλελευθερισμὸς σήμερον εἶναι νεκρὸς. Ὁ Σοσιαλισμὸς, Κομμουνισμὸς, Συνδικαλισμὸς, Ἐθνικοσοσιαλισμὸς, Φασισμὸς, καθὼς καὶ κάθε ἀνόητος καὶ βάρβαρος ἰδεολογία τῆς βίας εἶναι σήμερον τοῦ συρμοῦ, καὶ δὴ ὄχι μόνον εἰς ὅλας τὰς πεπολιτισμένας χώρας, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς «πιθηκιζούσας», εἰς τὰς ὁποίας οἱ διανοούμενοι δὲν κάμνουν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπομιμοῦνται καὶ νὰ ἀναμασσοῦν κάθε παράφρονα ἰδεολογίαν τῆς δῆθεν πολιτισμένης ἀλλοδαπῆς.

Σκοπὸς τῆς παρουσίας βιβλιοθήκης εἶναι ὅπως θέσῃ τέραμα εἰς αὐτὰς τὰς ψευδεῖς δοξασίας, καὶ οὕτως ἐπαναφέρῃ τὴν μὴ εἰσέτι δηλητηριασμένην νεολαίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τῆς ἑλληνικῆς πνευματικῆς παραδόσεως, ἀρχὰς ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀνεπτύχθη ἡ φιλελεύθερος οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ δημοκρατία τῆς νεωτέρας ἐποχῆς.

Ἴσως ὅμως αὐτὸ τὸ ἐγχείρημα νὰ ὑπερβαίνη τὰς δυνάμεις ἀπλῶν ἀνθρώπων· πάντως ὅμως ἡ ἀκάματος προσπάθεια εἶναι εὐγενεστέρα τῆς παθητικῆς μοιρολατρίας καὶ τοῦ ἀναμηρυκασμοῦ ξένων ἰδεῶν.

Ἦδη ἐδημοσιεύθη ὁ πρῶτος τόμος τῆς «Κριτικῆς τοῦ Σοσιαλισμοῦ», καὶ λίαν προσεχῶς θέλουν ἀκολουθήσει αὐτὴν αἱ ἑξῆς δημοσιεύσεις :

Φιλοσοφία τῆς Πειθοῦς—Μέρος πρῶτον—Φιλοσοφία τῆς Ῥητορικῆς.

Κριτικὴ τοῦ Φασισμοῦ.

Κριτικὴ τοῦ Προστατευτισμοῦ.

Ἡ Ἱστορικὴ Προέλευσις τοῦ Φιλελευθερισμοῦ.

Φιλοσοφία τοῦ Πολέμου κ.τ.λ.